

# **Landesbibliothek Oldenburg**

**Digitalisierung von Drucken**

**T. Lvcretii Cari, Libri Sex Nvper Emendati**

**Lucretius Carus, Titus**

**Venetiis, XII.1500**

**Landesbibliothek Oldenburg**

Shelf Mark: CIM II 238 C

T. L. C. De Rervm Natvra. Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-861890](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-861890)

fam' que caput quaffans grandis suspirat arator  
crebrius incassum magnum cecidisse laborem,  
& cum tempora temporibus presentia confert  
præteritis, laudat fortunas sæpe parentis.  
Tristis item uetulæ uitis fator æqua fatigat,  
temporis incusat nomen, seclum' que fatigat,  
& crepat antiquum genus ut pietate repletum,  
pe rfacile angustis toleraret finibus æuum,  
cum minor esset agri multimodus ante uiritim,  
et tenet omnia paulatim tabescere, & ire  
ad scopulum, spatio ætatis defessa uetusto.

.T.L.C.DE RERVVM NATVRA,

LIBER TERTIVS.



Tenebris tantis tam clarum ex  
tollere lumen  
qui primus potuisti inlustrans,  
cōmoda uitæ,  
e sequoro graiæ gentis decus,  
in' que tuis nunc  
ficta pedum pono pressis uesti-  
gia signis,

non ita certandi cupidus, quam propter amorem  
quod te imitari aueo. Quid enim contendat hirundo  
cygnis? aut quid nam tremulis facere artibus hedi  
consimile in cursu possint, ac fortis equi uis?  
Tu pater es rerum inuentor, tu patria nobis  
subpeditas præcepta, tuis' que ex inclute chartis,  
floriferis ut apes in saltibus omnia libant.  
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,  
aurea perpetua semper dignissima uita.  
Nam simulac ratio tua cœpit uociferari  
naturam rerum diuina mente coortam,  
diffugiunt animi terrores, mœnia mundi  
discedunt, totum uideo per inane geri res.  
Apparet diuum numen, sedes' que quietæ,



quas neque concutiunt uenti, nec nubila nimbis  
aspergunt, neque nix acri concreta pruina  
cana cadens, uiolat semper sine nubibus aether  
integer, & large diffuso lumine ridet.  
Omnia subpeditat porro natura, neque ulla  
res animi pacem delibat tempore in ullo.  
At contra nusquam apparent Acherusia templa  
nec tellus obstat quin omnia despiciantur  
sub pedibus, quaecunque infra per inane geruntur.  
His ubi me rebus quaedam diuina uoluptas  
percipit, atque horror quod sic natura tua ui  
tam manifesta patens ex omni parte resecta es.  
Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum  
qualia sint, & quam uariis distantia formis,  
sponre sua uolitent alterno percita motu,  
quo' ue modo possint res ex his quaeque creari,  
hasce secundum res animi natura uidetur,  
atque animae, claranda meis iam uersibus esse,  
& metus ille foras praecipit Acheruntis agendus  
funditus, humanam qui uitam turbat ab imo.  
Omnia suffundens mortis nigrore, nec ullam  
esse uoluptatem liquidam, puram' que reliquit.  
Nā, quod saepe homines morbos magis esse timēdos,  
infamem' que ferunt uitam, quam tartara leti,  
& se scire animi naturam sanguinis esse,  
nec prorsum quicquam nostrae rationis egere,  
hinc licet aduertat animum, magis omnia laudis  
aut etiam uetiti si fert ita forte uoluptas  
iactari causa, quam quod res ipsa probetur.  
Extorres iidem patria, longe que fugati  
conspectu ex hominum foedati crimine turpi  
omnibus ærumnis affecti denique uiuunt.  
Et quocunque tamen miseri uenēre, parentant  
& nigras mactant pecudes, & manibus diuis  
inferias mittunt, multo' que in rebus acerbis  
acrius aduertunt animos ad religionem.  
Quo magis in dubiis homines spectare periculis  
conuenit,



conuenit, aduersis'que in rebus noscere qui sint.  
Nam uere, uoces tum demum pectore ab imo  
eliciuntur, & eripitur persona, manet res.  
Denique auarities, & honorum caeca cupido,  
quæ miseros homines cogunt transcendere fines  
iuris, & interdum socios scelerum, atque ministros  
noctis atque dies niti, præstante labore  
ad summas emergere opes, hæc uolnera uitæ  
non minimam partem mortis formidine aluntur.  
Turpis enim famæ contemptus, & acris egestas  
semota ab dulci uita, stabili' que uidetur,  
& quasi iam leti portas cunctarier ante.  
Vnde homines dum se falso terrore coacti  
effugisse uolunt longe, longe' que remosse,  
sanguine ciuili rem conflant, diuitias' que  
conduplicant auidi, cædem cæde accumulantes.  
Crudeles gaudent in tristi funere fratres,  
& consanguineum mensas odere, timent' quæ  
consimili ratione ab eodem sæpe timore.  
Macerat inuidia ante oculos illum esse potentem,  
illum aspectari, claro qui incedit honore,  
ipsi se in tenebris uolui, cæno' que queruntur.  
Intereunt partim status, & nominis ergo,  
& sæpe usque adeo mortis formidine uitæ  
percipit humanos odium, lucis' que uidentæ,  
ut sibi consciscant moerenti pectore letum,  
obliti fontem curarum hunc esse timorem,  
hunc uexare pudorem, hunc uincula amicitia  
rumpere, & in summa pietatem euertere suadet.  
Nam iam sæpe homines patriam, caros' que parentes  
proderunt, uitare acherusia templa petentes.  
Nam ueluti pueri trepidant, atque omnia cæcis  
in tenebris metuunt, sic nos in luce timemus  
interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quam  
quæ pueri in tenebris pauitant fingunt que futura.  
Hunc igitur terrorem animi, tenebras' que necessessest  
non radii Solis, neque lucida tela diei



discutiant, sed naturæ species, ratio que.  
Primum animum dico, mentem quem sæpe uocamus,  
in quo consilium uitæ, regimen que locatum est  
esse hominis partem nihilominus, ac manus, & pes,  
atque oculi partes animantis totius extant.  
Quamuis multa quidem sapientum turba putaret,  
sensum animi certa non esse in parte locatum,  
uerum habitum quendam uitalem corporis esse  
*ἀρμονίαν* graui quam dicunt, quod faciat nos  
uiuere cum sensu, nulla cum in parte fiet mens.  
Ut bona sæpe ualētudo cum dicitur esse  
corporis, & non est tamen hæc pars ulla ualentis,  
sic animi sensum non certa parte reponunt,  
magnopere in quo mi diuersi errare uidentur,  
Sæpe itaque in promptu corpus, quod cernitur ægrū  
cum tamen ex alia lætamur parte latenti,  
& retro fit, ubi contra sit sæpe uicissim,  
cum miser ex animo lætatur corpore toto  
non alio pacto, quam si pes cum dolet ægri  
in nullo caput interea sit forte dolore,  
præterea molli cum somno dedita membra  
effussum que iacet sine sensu corpus onustum.  
Est aliud tamen in nobis, quod tempore in illo  
multimodis agitatur, & omnis accipit in se  
lætitiæ motus, & curas cordis inaneis.  
Nunc animam quoque ut in mēbris cognoscere possis  
esse, neque harmoniam corpus retinere solere,  
principio fit uti detracto corpore multo,  
sæpe tamen nobis in membris uita moretur,  
atque eadem rursus cum corpora pauca caloris  
diffugere, foras que per os est editus aer,  
deserit extemplo uenas, atque ossa relinquit,  
noscere ut hinc possis non æquas omnia parteis  
corpora habere, neque ex æquo fulcire salutem,  
sed magis hæc uenti quæ sunt, calidi que uaporis  
semina, curare, in membris ut uita moretur.  
Est igitur calor, ac uentus uitalis in ipso  
corpore



corpore, qui nobis moribundos deferit artus,  
quapropter, quoniamst animi natura reperta  
atque animæ, quasi pars hominis redit armonia  
nomen ab organico saltu delatum Heliconis,  
siue aliunde ipsi porro traxere, & in illam  
transfulerint, proprio quæ tum res nomine egebat,  
quicquid id est habeant, tu cætera percipe dicta.  
Nunc animum, atque animam dico coniuncta teneri  
inter se, atque unam naturam conficere ex se,  
sed caput esse quasi, & dominari in corpore toto  
consilium, quod nos animum, mētem que uocamus,  
id' que situm mediâ regione in pectoris hæret.  
Hic exultat enim pauor, ac metus, hæc loca circum  
letitiæ mulcent, hic ergo mens, animus' quest.  
Cætera pars animæ per totum diffusa corpus  
paret, & ad numen mentis, nomen' que mouetur,  
id' que sibi solum per se sapit, & sibi gaudet,  
cum neq; res animam, neque corpus commouet una',  
& quasi cum caput, aut oculus tentante dolore  
læditur in nobis, non omni conuociamur  
corpore, sic animus nonnunquam læditur ipse,  
lætitiâ que uiget cum cætera pars animai,  
per membra, atque artus nulla nouitate cietur.  
Verum ubi uementi magis est commota metu mens  
consentire animam totam per membra uidemus  
sudores' que ita pallorem' que existere toto  
corpore, & infringi linguam, uocem' que aboriri.  
Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus,  
denique concidere ex animi terrore uidemus  
sæpe homines, facile ut quiuis hinc noscere possit  
esse animam cū animo cōiunctam, quæ cū animi uī  
percussast, exin corpus propellit, & icit.  
Hæc eadem ratio naturam animi, atque animai  
corpoream docet esse. Vbi enim propellere membra,  
corripere ex somno corpus, mutare' que uoltum,  
atque hominem totum regere, ac uersare uidetur,  
quorum nil fieri sine tactu posse uidemus,



nec tactum porro sine corpore, non ne fatendum est non  
corporea natura animum constare, animam' que? p'p  
Præterea pariter fungi cum corpore, & una  
consentire animum nobis in corpore cernis.  
Si minus offendit uitam uis horrida leti  
ossibus, ac neruis disclusis, intus adacta,  
attamen insequitur languor, terræ' que petitus  
suauis, & in terra mentis qui gignitur æstus,  
interdum' que quasi exurgendi incerta uoluntas.  
Ergo corpoream naturam animi esse necessesse,  
corporeis quoniam telis, ictu' que laborat.  
Is tibi nunc animus quali sit corpore, & unde  
constiterit, pergam rationem reddere dictis.  
Principio esse aio per subtilem, atque minutis  
perquam corporibus factum constare, id ita esse  
hinc licet aduertas animum, ut per noscere possis.  
Nil adeo fieri celeri ratione uidetur,  
quam si mens fieri proponit, & inchoat ipsa.  
Ocyus ergo animus, quam res se perciet ulla,  
ante oculos quorum in promptu natura uidetur.  
At quod mobile tantopere est, constare rotundis  
perquam seminibus debet, perquam' que minutis,  
momine uti paruo possint impulsa moueri.  
Nanque mouetur aqua, & tantillo momine flutat,  
quippe uolubilibus, paruis' que creata figuris.  
At contra mellis constantior est natura,  
& pigri latices magis, & cunctantior ictus.  
Hæret enim inter se magis omnis materiai  
copia, nimirum quia non tam leuibus extat  
corporibus, neque tam subtilibus atque rotundis.  
Nanque papaueris aura potest suspensa, leuis' que  
cogere, ut ab summo tibi diffuat altus aceruus.  
At contra lapidum coniectum spicarum' que  
nulla potest. igitur paruissima corpora quæque,  
ut leuissima sunt, ita mobilitate fruuntur.  
At contra quæcunque magis cum pondere magno  
aspera' que inueniuntur, eo stabilita magis sunt.

Nunc



Nunc igitur, quoniam sit animi natura reperta  
mobilis, egregie perquam constare necessest  
corporibus paruis, & leuibus, atque rotundis.  
Quæ tibi cognita res in multis & bone rebus  
utilis inuenietur, & opportuna cluebit.  
Hæc quoque res etiam naturam dedicat eius,  
quam tenui constet textura, quam que loco se  
contineat paruo, si possit conglomerari.  
Quod simulatque hominem leti secreta quies est  
indepta, atque animi natura, animæ que recessit,  
nil ibi libatum de toto corpore cernas  
ad speciem, nihil ad pondus. Mors omnia præstat  
uitalem præter sensum, calidum que uaporem.  
Ergo animam totam per paruis esse necessest  
seminibus nexam per uenas, uiscera, neruos.  
Quatenus omnis ubi e toto iam corpore cessit,  
extima membrorum circum cæsura tamen se  
incolumem præstat, nec deficit ponderis hilum.  
Quod genus est Bacchi cum flos euauit, aut cum  
spiritus unguenti suauis diffugit in auras,  
aut aliquo cum iam succus de corpore cessit,  
nil oculis tamen esse minor res ipsa uidetur.  
Præterea, neque detractum de pondere quicquam  
nimirum, quia multa, minuta que semina succos  
efficiunt, & odorem in toto corpore rerum.  
Quare etiam atque etiam mentis naturam, animæ que  
scire licet perquam paucillis, esse creatam  
seminibus, quoniam fugiens nil ponderis aufert.  
Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda est.  
Tenuis enim quædam moribundos deserit aura  
mista uapore, Vapor porro trahit aera secum.  
Nec calor est quisquam, cui non sit mistus & aer.  
Rara quod eius enim constat natura, necessest  
aeris in cœtum primordia multa moueri.  
Iam triplex animi est igitur natura reperta.  
Nec tamen hæc sat sunt ad sensum cuncta creandum,  
nil horum quoniam recipit mens posse creare



sensiferos motus quædam quæ mente uoluntat.  
Quarta quoque his igitur quædam natura neceffest  
adtribuatur, eafte omnino nominis expers,  
qua neque mobilius quicquam, neque tenuius extat,  
nec magis e paruis, & leuibus ex elementis,  
sensiferos motus quæ didit prima per artus.  
Prima cietur enim paruis perfecta figuris,  
inde calor motus, & uenti cæca potestas  
accipit, inde aer, inde omnia mobilitantur.  
concutitur fanguis per uenas, uiscera uiuunt  
omnia, postremis datur offibus, atque medullis  
fiue uoluptas est, fiueft contrarius ardor,  
nec temere huc dolor ufque potest penetrare, neq; acre  
permanare malum, quin omnia perturbentur.  
Vfque adeo uitæ defit locus, atque animai  
diffugiunt partes per caulas corporis omnes.  
Sed plerunque fit in summo quasi corpore finis  
motibus, hanc obrem uitam retinere ualemus.  
Nunc ea quo pacto inter fe fe mifta, quibus que  
compta modis uigeant, rationem reddere auentem  
abftrahit inuitum patrii sermonis egeftas.  
fed tamen, ut potero, fumatim attingere tangam.  
Inter enim curfant primordia principiorum  
motibus inter fe, nihil ut fecernier unum  
poffit, nec fpatio fieri diuerfa potestas,  
fed quasi multa eius unius corporis extant.  
Quod genus in quouis animantum uiscere uolgo  
eft odor, & quidam calor, & fapor, & tamen ex his  
omnibus eft unum perfectum corporis augmen,  
Sic calor, atque aer, & uenti cæca potestas  
mifta creant unam naturam, & mobilis illa  
uis inuitum motus ab fe quæ diuidit illos,  
sensifer unde oritur primum per uiscera motus.  
Nam penitus prorsum latet hæc natura, subeft que,  
nec magis hac infra cuicquamft in corpore nostro,  
atque animafte animæ proporro totius ipfa.  
Quod genus in noftris membris, & corpore toto  
mifta



mista latens animi uis est, animæ que potestas  
corporibus quia de paruis, paucis que creatast,  
Sic tibi nominis hæc expers uis facta minutis  
corporibus latet, atque animæ quasi totius ipsa.  
proporrost anima, & dominatur corpore toto  
Consimili ratione neccessest uentus, & aer  
& calor inter se uigeant commista per artus,  
atque aliis aliud subsit magis, enineat que  
ut quiddam fieri uideatur ab omnibus unum,  
ne calor, ac uentus seorsum, seorsum que potestas  
aeris interimant sensum, diducta que soluant.  
Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira  
cum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor.  
Est & frigida multa comes formidinis aura,  
qua ciet horrorem membris, & concitat artus.  
Est etiam quoque pacati status aeris ille,  
pectore tranquillo qui fit, uultu que sereno.  
Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,  
iracunda que mens facile efferuescit in ira.  
Quo genere in primis uis est uiolenta leonum,  
pectora qui fremitu rumpunt plerunque gementes,  
nec capere irarum fluctus in pectore possunt.  
Aut uentosa magis ceruorum frigida mens est,  
& gelidas citius per uiscera concitat auras,  
quæ tremulum faciunt membris existere motum.  
At natura bouum placido magis aere uiuit,  
nec nimis irai fax unquam subdita percit  
fumida suffundens cæcæ caliginis umbras,  
nec gelidi torpet telis perfixa pauoris  
inter utrosque sitast ceruos, sæuos que leones.  
Sichominum genus est, quamuis doctrina politos  
constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit  
natura cuiusque animi uestigia prima,  
nec radicitus euelli mala posse putandumst,  
quin procliuius hic iras decurrat ad acreis,  
ille metu citius paulo tentetur, at ille  
tertius accipiat quædam clementius æquo.



In' que aliis rebus multis differre necessesse  
naturas hominum uarias, mores' que sequaces.  
Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere causas,  
nec reperire figurarum tot nomina, quot sunt  
principiis, unde hæc oritur uariantia rerum.  
Illud in his rebus uideo firmare potesse,  
usque adeo naturarum uestigia linqui  
paruula, quæ nequeat ratio depellere dictis,  
ut nihil impediatur dignam diis degere uitam.  
Hæc igitur natura tenetur corpore ab omni,  
ipsa' que corporis est custos, & causa salutis.  
Nam communibus inter se radicibus hærent,  
nec sine pernicie diuelli posse uidentur.  
Quod genus e thuris glebis euellere odorem  
haud facile est, quin intereat natura quoque eius,  
sic animi, atque animæ naturam corpore toto  
extrahere haud facile est, quin omnia dissoluantur,  
implexis ita principiis ab origine prima  
inter se consortia fiunt prædita uitæ,  
nec sibi quæque sine alterius ui posse uidentur  
corporis, atque animi seorsum constare potestas.  
Sed communibus inter eos conflatur utrinque  
motibus accensus nobis per uiscera sensus.  
Præterea corpus per se nec gignitur unquam,  
nec crescit, neque post mortem durare uidentur.  
Non enim ut humor aquæ dimittit sæpe uaporem,  
qui datus est, neque ea causa conuellitur ipse,  
sed manet incolomis, non inquam sic animai,  
dissidium poterunt artus perferre relictis,  
sed penitus pereunt conuolsti, con' que putrescunt.  
Ex ineunte æuo sic corporis, atque animai  
mutua uitalis discunt contagia motus,  
maternis etiam membris, aluo' que reposita  
dissidium nequeat fieri sine peste, malo' que  
ut uideas, quoniam coniuncta est causa salutis,  
coniunctam quoque naturam consistere eorum.  
Quod superest, si quis corpus sentire refutat,  
atque



atque animam credit permistam corpore toto  
suscipere hunc motum, quem sensum nominamus,  
uel manifestas res contra, ueras que repugnat.  
Quid sit enim corpus sentire quis afferet unquam?  
si non ipsa palam quod res dedit, ac docuit nos?  
At dimissa anima corpus caret undique sensu.  
Perdit enim quod non proprium fuit eius in æuo,  
multa que præterea perdit cum expellitur æuo.  
Dicere porro oculos nullam rem cernere posse,  
sed per eos animum ut foribus spectare reclusis,  
difficile est, contra cum sensus ducat eorum.  
Sensus enim trahit, atque acies detrudit ad ipsas  
fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus  
lumina luminibus, quia nobis præpediuntur,  
quod foribus non fit. Neque enim qua cernimus ipsi,  
ostia suscipiunt ullum reclusa laborem.  
Præterea si pro foribus sunt lumina nostra,  
iam magis exemptis oculis debere uidetur  
cernere res animus sublatis postibus ipsis.  
Illud in his rebus ne quaquam sumere possis,  
Democriti quod sancta uiri sententia ponit,  
corporis atque animi primordia singula primis  
apposita alternis uariare, acnectere membra.  
Nam cum multo sint animai elementa minora,  
quam quibus & corpus nobis & uiscera constant,  
tum numero quoque concedunt, & rara per artus  
diffusa sunt, duntaxat ut hoc permittere possis  
quantula prima queant nobis iniecta ciere  
corpora sensiferos motus in torpore, tanta  
interualla tenere exordia prima animai.  
Nam neque pulueris interdum sentimus adhæsum  
corpore, nec membris incussam sidere cretam,  
nec nebulam noctu, neque aranei tenuia fila  
obuia sentimus, quando obretimur euntes,  
nec supera caput eiusdem cecidisse uietam  
uestem, nec plumas auium, pappos que uolantes,  
qui nimia leuitate cadunt plerunque grauatim.



Nec repentis itum cuiusuis cunq̄ue animantis  
sentimus, nec prima pedum uestigia quæque  
corpore quæ in nostro culices, & cætera ponunt.  
Vsq̄neadeo prius est in nobis multa ciendum,  
quam primordia sentificent concussa animai,  
femina corporibus nostris immixta per artus.  
Et quam interuallis tantis tuditantia possint  
concussare, coire, & dissultare uicissim.  
Er magis est animus uitai claustra coercens,  
& dominantior ad uitam, quam uis animai.  
Nam sine mente, animo' que nequit residere per artus  
temporis exigui partem pars ulla animai,  
sed comes insequitur, facile & discedit in auras,  
& gelidos artus in leti frigore linquit.  
At manet in uita cui mens, animus' que remansit,  
quamuis est circuncæsis lacer undique membris  
truncus adempta anima circum, membris' que remotis  
uiuit, & æthereas uitales suscipit auras,  
si non omnimodis, at magna parte animai,  
priuatus tamen inuita cunctatur, & hæret.  
Vt lacerato oculo circum si pupula mansit  
incolomis, stat cernendi uiuata potestas,  
dummodo ne totum corrupas luminis orbem,  
& circuncidas aciem, solam' que relinquas,  
id quoque enim sine pernicie non fiet eorum.  
At si tantula pars oculi media illa perest,  
occidit extemplo lumen, tenebræ' que sequuntur,  
incolomis quamuis alioqui splendidus orbis,  
hoc anima, atque animus iuncti sunt foedere semper.  
Nunc age, natiuos animantibus, & mortales  
esse animos, animas' que leuis ut noscere possis,  
conquisita diu, dulci' que reperta labore  
digna tua pergam disponere carmina uita.  
Tu face, utrunque uno subiungas nomen eorum,  
atque animam, uerbi causa, cum dicere pergam  
mortalem esse docens, animum quoque dicere credas,  
quatinus est unum inter se, coniuncta' que res est.  
Principio





Principio quoniam tenuem constare minutis  
corporibus docui, multo' que minoribus esse  
principis factam, quam liquidus humor aquai,  
aut nebula, aut fumus. Nam longe mobilitate  
præstat, & a tenui causa magis ista mouetur.  
quippe ubi imaginibus fumi, nebulæ' que mouetur.  
Quod genus in somnis sopiti ubi cernimus alta  
exhalare uapore altaria, ferre' que fumum.  
Nam procul hæc dubio nobis simulacra geruntur.  
Nunc igitur quoniam quassatis undique uasis  
diffluere humorem, & laticem discedere cernis,  
& nebula, ac fumus quoniam discedit in auras,  
crede animam quoque diffundi, multo' que perire  
ocys, ac citius dissolui corpora prima,  
cum semel omnibus e membris ablata recessit.  
Quippe etenim corpus, quod uas quasi constitit eius,  
cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re,  
ac rarefactum, detracto sanguine uenis,  
aere qui credas posse hanc cohiberier ullo.  
corpore qui nostro rarus magis incohibescit?  
Præterea gigni pariter cum corpore, & una  
crescere sentimus, pariter' que senescere mentem.  
Nam uelut infirmo pueri, tenero' que uagantur  
corpore, sic animi sequitur sententia tempus.  
Inde ubi robustis adoleuit uiribus ætas,  
consilium quoque maius, & auctior est animi uis.  
Post ubi iam ualidis quassatum est uiribus æui  
corpus, & obtusis ceciderunt uiribus artus,  
claudicat ingenium, delirat lingua' que, mens' que,  
omnia deficiunt, atque uno tempore desunt.  
Ergo dissolui sic conuenit omnem animai  
naturam, ceu fumus in altis aeris auras.  
Quando quidem gigni pariter, pariter' que uidemus  
crescere, & (ut docui) simul æuo fessa fatisci.  
Huc accedit, uti uideamus corpus id ipsum  
suscipere immanes morbos, durum' que laborem,



fic animum curas acris, luctum' que, metum' que,  
quare participem leti quoque conuenit esse.  
Quin etiam morbis in corporis auius errat  
sape animus, dementia enim, delira' que fatur.  
interdum' que graui lethargo fertur in altum,  
æternum' que soporem oculis, uultu' que cadenti,  
unde neque exaudit uoces, nec noscere uultus  
illorum potis est, ad uitam qui reuocantes  
circumstant lacrymis rorantes ora, genas' que.  
Quare animum quoque dissolui fateare necessest,  
quandoquidem penetrant in eum contagia morbi.  
Nam dolor, ac morbus, leti fabricator uterque est,  
multorum exitio perdocti quod sumus ante,  
& quoniam mentem sanari, corpus ut ægrum,  
& pariter flecti medicina posse uidemus.  
Denique cor hominum cum uiri uis penetrauit  
acris, & in uenas discessit diditus ardor,  
consequitur grauitas membrorum, præpediuntur  
crura uacillanti, tardescit lingua, madet mens,  
nant oculi, clamor, singultus, iurgia gliscunt.  
Et iam cætera de genere hoc quæcunque sequantur,  
cur ea sunt? nisi quod uehemens uiolentia uiri  
conturbare animam consueuit corpore in ipso?  
At quæcunque queunt conturbari, inque pediri,  
significant, paulo si durior insinuarit  
causa, fore, ut pereant æuo priuata futuro.  
Quin etiam subito ui morbi saepe coactus  
ante oculos aliquis nostros, ut fulminis ictu  
concidit, & spumas agit, ingemit, & tremit artus,  
disipit, extentat neruos, torquetur, anhelat  
inconstanter, & in iactando membra fatigat.  
Nimirum quia uis morbi distracta per artus  
turbat agens animam spumanti ut in æquore salso  
uentorum ualidis feruescunt uiribus undæ.  
exprimitur porro gemitus, quia membra dolore  
afficiuntur, & omnino quod semina uocis  
eliciuntur, & ore foras glomerata feruntur

Qua



Quia quasi consuerunt, & sunt munita uia  
desipientia fit, cum uis animi, atque animam  
conturbatur, & (ut docui) diuisa seorsum  
disectatur eodem illo distracta ueneno.  
Inde ubi iam morbi reflexit causa, redit que  
in latebras ater corrupti corporis humor,  
tum quasi uacillans primum consurgit, & omnis  
paulatim redit in sensus, animam que recepat.  
Hac igitur tantis ubi morbis corpore in ipso  
iactentur, miseris que modis distracta laborent,  
cur eadem credis sine corpore in aere aperto  
cum ualidis uentis aetatem degere posse?  
Et quoniam mentem sanari, corpus ut aegrum  
cernimus, & flecti medicina posse uidemus,  
id quoque praesagit mortalem uiuere mentem.  
Addere enim parteis, aut ordine traicere aequum  
aut aliquid prorsum de summa detrahere hilum.  
Commutare animum quicumque adoritur, is ipsum,  
aut aliam quamuis naturam flectere quaerit.  
At neque transferri sibi parteis, nec tribui uult,  
immortale quod est quicumquam, neque diffluere hilum.  
Nam quodcumque suis mutatum finibus exit,  
continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.  
Ergo animus siue aegrescit, mortalia signa,  
mittit (ut edocui) seu flectitur a medicina,  
usque adeo falsa rationi uera uidetur  
res occurrere, & effugium praeccludere eunti,  
ancipiti que refutatur conuincere falsum.  
Denique saepe hominem paulatim cernimus ire  
& membratim uitalem deperdere sensum,  
in pedibus primum digitos liuescere, & ungues,  
inde pedes & crura mori, post inde per artus  
ire alios tractim gelidi uestigia leti  
scinditur, atque animo hac quoniam natura, nec uno  
tempore sincera existit, mortalis habenda est.  
Quod si forte putas ipsam se posse per artus



introrsum trahere, & partes conducere in unum,  
atque adeo cunctis sensum deducere membris.  
at locus ille tamen, quo copia tanta animai  
cogitur in sensu debet maiore uideri.  
Qui, quoniam nusquam est, nimirum (ut diximus ante)  
dilaniata foras dispergitur, interit ergo.  
Quin etiam si iam libeat concedere falsum,  
& dare posse animam glomerari in corpore eorum,  
lumina qui relinquunt moribundi particulatim,  
mortalem tamen esse animam fateare necesse est.  
nec refert utrum pereat dispersa per auras,  
an contracta suis e partibus obrutescat.  
Quin hominem totum magis, ac magis undique sensus  
deficit, & uitae minus & minus undique restat,  
& quoniam mens est hominis pars una, loco que  
fixa manet certo, uelut aures, atque oculi sunt,  
atque alii sensus, qui uitam cunque gubernant,  
& ueluti manus, atque oculus, nares uel seorsum  
secreta ab nobis nequeunt sentire, neque esse,  
sed tamen in paruo relinquuntur tempore tali.  
sic animus per se non quit sine corpore, & ipso  
esse homine, illius quasi quod uas esse uidetur,  
siue aliud quid uis potius coniunctius ei  
fingere. quandoquidem connexu corpus adhæret.  
Denique corporis, atque animi uiuata potestas,  
inter se coniuncta ualent, uita que fruuntur,  
nec sine corpore enim uitalis edere motus  
sola potest animi per se natura, nec autem  
cassum anima corpus durare, & sensibus uti,  
scilicet auolsis radicibus, ut nequit ullam  
dispicere ipse oculus rem seorsum corpore toto,  
sic anima, atque animus per se nil posse uidetur.  
Nimirum quia per uenas & uiscera mistim  
per neruos, atque ossa tenentur corpore ab omni,  
Nec magnis interuallis primordia possunt  
libera dissultare, ideo conclusa mouebunt  
sensiferos motus, quos extra corpus in auras.

Aeris



Aeris haud possunt post mortem eiecta mouere,  
propterea quia non simili ratione tenentur.  
Corpus enim, atque animam ferat aer, sic cohibere  
fese anima, atque in eos poterit concludere motus,  
quos ante in uenis, & in ipso corpore agebat.  
Quare etiam atque etiam resoluto corporis omni  
tegmine, & eiectis extra uitalibus auris,  
dissolui sensus animi fateare necessest,  
atque animam, quoniam coniunctast causa duobus.  
Denique cum corpus nequeat perferre animai  
diffidium, quin in terro tabescat odore,  
quid dubitas, quin ex imo, penitus' que coorta  
emanarit uti fumus diffusa animæ uis.  
atque ideo tanta mutatum pute ruina  
concliderit corpus penitus, quia mota loco sunt  
fundamenta foras animæ, manant' que per artus,  
per' que uiarum omneis flexus, in corpore qui sunt.  
Atque foramina multimodis ut noscere possis  
dispertitam animæ naturam exisse per artus,  
& prius esse sibi distractam corpore in ipso,  
quam prolapsa foras enaret in aeris auras.  
Quin etiam si neis dum uitæ uertitur intra  
sape aliqua tamen e causa labefacta uidetur,  
& quasi supremo languescere tempore uoltus,  
mollia' que exanguis cadere omnia corpore membra.  
Quod genus aut animo malefactum cum perhiberet,  
aut animam liquisse ubi iam trepidatur, & omnes  
extremum cupiunt uires reprahendere uinclum,  
conquassatur enim tum mens, animæ' que potestas  
omnis, & hæc ipso cum corpore conlabescunt,  
ut grauior paulo possit dissoluere causa.  
Quid dubitas tandem quin extra perdita corpus  
imbecilla foras in aperto tegmine dempto  
non modo non omne possit durare per æuum,  
sed minimum quod uis nequeat consistere tempus?  
nec sibi enim quisquam moriens sentire uidetur  
ire foras animam incolumem de corpor' etoto



ne prius ad iugulum, & superas accedere fauces,  
uerum deficere in certa regione locatum,  
ut sensus alios in parti quenque sua scit  
dissolui, quod si immortalis nostra foret mens  
non tam se moriens dissolui conquereretur,  
sed magis ire foras, uestem' que relinquere, ut anguis  
gauderet prælonga senex aut cornua ceruus.  
Denique cur animi nunquam mens, consilium' que  
gignitur in capite aut pedibus, manibus' ue, sed imis  
sedibus, & certis regionibus omnibus hæret,  
si non certa loca ad nascendum reddita cuique  
sunt, & ubi quicquam possit durare creatum,  
atque ita multimodis de totis artibus esse  
membrorum, ut nunquam existat præposterus ordo,  
usque adeo sequitur res rem, neque flamma creari  
fluminibus solitast, neque in igni gignier alior.  
Præterea si immortalis natura animast,  
& sentire potest secreta a corpore nostro,  
quando (ut opinor) eam faciundumst sensibus aucta,  
nec ratione alia nosmet proponere nobis  
possumus, infernas animas Acherunte uacare.  
Pictores itaque, & scriptorum secla priora  
sic animas introduxerunt sensibus auctas.  
At neque seorsum oculi, ne que nares, nec manus ipse  
esse potest anima, neque seorsum lingua, neque aures  
auditum per se possunt sentire, neque esse.  
Et quoniam toto sentimus corpore inesse  
nitalem sensum, & totum esse animale uidemus,  
si subito medium celeri præsciderit ictu  
uis aliqua, ut seorsum partem secernat utranque  
dispertita proculdubio quoque uis animai,  
& discissa simul cum corpore difficietur.  
At quod scinditur, & partem discedit in ullam  
scilicet æternam sibi naturam abnuat esse.  
Falciferos memorant currus abscindere membra  
sæpe ita de subito permista cæde cadentis,  
ut tremere in terra uideatur ab artibus id, quod  
decidit



decidit abscissum quando mens, atque hominis uis  
mobilitate mali non quit sentire dolorem,  
& similis pugnae studio cui dedita mens est  
corpore cum reliquo pugnam, caedes' que petescat,  
nec tener amissam leuam cum tegmine saepe  
inter equos abstraxe rotas, falces' que rapaces,  
nec cecidisse alius, dextram cum scandit, & instat.

Inde alius conatur adempto surgere crure,  
cum digitos agit prope iam moribundus humi pes,  
& caput abscissum, calido, uiuente' que trunco,  
seruat humi uultum uitalem, oculos' que patentis,  
donec reliquias animai reddidit omnes.

Quin etiam tibi si lingua uibrante, minanti,  
serpentis caudam procero corpore, utrunque  
sit libitum in multas partes discindere ferro,  
omnia iam seorsum cernes incisa recenti  
uolnere tortari, & terram conspergere tabo,  
ipsam se que retro partem petere ore priorem  
uolneris ardenti, ut morfu premat ista dolore.

Omnibus esse igitur totas dicemus in illis  
particulis animas, at ea ratione sequetur  
unam animantem animas habuisse in corpore multas.

Ergo diuisast ea, quae fuit una simul cum  
corpore, quapropter mortale utrunque putandum est,  
in multas quoniam partes discinditur aequae.

Præterea si immortalis natura animai,  
constat, & in corpus nascentibus insinuatur,  
cur super ante actam aetatem meminisse nequimus  
interiisse, & quae nunc est, nunc esse creatam?  
nec uestigia gestarum rerum ulla tenemus?

Nam si tantopere animi est uitiata potestas  
omnium, ut actarum exciderit retinentia rerum,  
non (ut opinor) id ab leto iam longius errat.

Quapropter fateare neessest quae fuit ante  
interiisse, & quae nunc est, nunc esse creatam.

Præterea si iam perfecto corpore nobis  
inferri solitast animi uiuata potestas

f



tum cum gignimur, & uitæ cum lumen inimus,  
haud ita conueniebat uti cum corpore, & unã  
cum membris uideatur in ipso sanguine cresse,  
sed uelut in cauea per se sibi uiuere solam  
conuenit, ut sensu corpus tamen affluat omne.  
Quare etiam atque etiam neque originis esse putãdũst  
experteis animas, nec leti lege solutas.  
Nam neque tantopere adnecti potuisse putandumst  
corporibus nostris extrinsecus insinuatã,  
quod fieri totum contra manifesta docet res.  
Nanque ita connexæ per uenas, uiscera, neruos,  
ossa' que, uti dentes quoque sensu participantur,  
morbus ut indicat, & gelidai stringor aquai,  
& lapis oppressus subitis e frugibus asper,  
nec tam contextæ cum sint, exire uidentur  
incolomes posse, & solas exoluere se se  
omnibus e neruis, atque ossibus, articulis' que.  
Quod si forte putas extrinsecus insinuatã  
permanare animam nobis per membra solere,  
tanto quæque magis cum corpore fusa peribit,  
quod permanat enim, dissoluitur, interit ergo.  
Dispertitur enim per caulas corporis omnes,  
ut cibus in membra, atque artus cum diditur omnes  
disperit, atque aliam naturam sufficit ex se,  
sic anima, atque animus quamuis integra recens in  
corpus eunt, tamen in manando dissoluuntur,  
dum quasi per caulas omnes diduntur in artus  
particulæ, quibus hæc animi natura creatur,  
quæ nunc in nostro dominatur corpore nata  
ex illa, quæ tunc peritat partita per artus.  
Quapropter neque natali priuata uidetur  
esse die natura animæ, nec funeris experts.  
Semina præterea linquntur nec ne animai  
corpore in exanimo, quod si linquntur, & insunt,  
haud erit, ut merito immortalis possit haberi  
partibus amissis, quoniam libata recessit,  
sin ita sinceris membris ablata profugit,  
ut nullas partes in corpore liquerit ex se,



unde cadauere rancenti iam uiuere uermes  
expirant, atque unde animantum copia tanta  
exos & exanguis tumidos perfluctuat artus?  
Quod si forte animas extrinsecus insinuari  
uermibus, & priuas si corpore posse uenire  
credis, nec reputas cur millia multa animarum  
conueniant, unde una recesserit, hoc tamen est, ut  
quaerendum uideatur, & in discrimen agendum,  
utrum tandem animæ uenentur semina quæque  
uermiculorum, ipse que sibi fabricentur ubi sint,  
an quasi corporibus perfectis insinuentur.  
At neque, cur faciant ipsæ, quare ue laborent  
dicere suppeditant, neque enim sine corpore cum sunt  
sollicitæ euolitant morbis, algo' que, fame' que.  
Corpus enim magis his uitiis, & sine laborat,  
& mala multa animus contagia fungitur eius.  
Sed tamen his esto quamuis facere utile corpus  
cum subeant, at qua possint uia nulla uidetur.  
Haud igitur faciunt animæ sibi corpora & artus,  
nec tamen est, ut qui cum perfectis insinuentur  
corporibus, neque enim poterunt subtiliter esse  
connexæ, neque consensu contagia fient.  
Denique cur acris uiolentia triste leonum  
seminium sequitur, uulpes dolus, & fuga ceruis  
a patribus datur, & patrius pauor incitat artus,  
& iam cætera de genere hoc cur omnia membris  
ex ineunte æuo generascunt, ingenio' que,  
si non certa suo quia semine, feminio' que  
uis animi pariter crescit cum corpore quoque.  
Quod si immortalis foret, & mutare soleret  
corpora, permistis animantes moribus essent.  
Effugeret canis hircano de semine sæpe  
cornigeri incursum cerui, tremere' que per auras  
aeris accipiter fugiens ueniente columba,  
desiperent homines, saperent fera secla ferarum.  
Illud enim falsa fertur ratione, quod aiunt  
Immortalem animam mutato corpore flecti,



quod mutatur enim, dissoluitur, interit ergo.  
traiciuntur enim partes, atque ordine migrant,  
quare dissolui quoque debent posse per artus,  
denique ut intereant una cum corpore cunctae.  
Sin animas hominum dicent in corpora semper  
ire humana, tamen quæres cur e sapienti  
stultâ queat fieri, nec prudens sit puer ullus?  
Nec tam doctus equæ pullus, quam doctus equus sit?  
si non certa suo quia semine, seminio que  
uis animi pariter ctescit cum corpore quoque?  
Scilicet in tenero tenerascere corpore mentem  
confringent, quod si iam sit, fateare necessest,  
mortalem esse animam, quoniam natura per artus  
tantopere amittit uitam, sensum que priorem.  
Quo modo poterit pariter cum corpore quoque  
confirmata cupitum ætatis tangere florem  
uis animi? nisi erit consors in origine prima?  
Quid ue foras sibi uult membris exire senectus?  
An metuit conclusa manere in corpore putri?  
An domus ætatis spatio ne fessa uetusto  
obruat? at non sunt iam immortalis ulla pericla.  
Denique connubia ad ueneris, partus que ferarum  
esse animas præsto, diridiculum esse uidetur,  
et spectare immortales mortalia membra,  
innumero numero certare que eas properant  
inter se quæ prima, potissima que insinuetur.  
Si non forte ita sunt animarum foedera pacta,  
ut quæ prima uolans aduenerit, insinuetur  
prima, neque inter se contendant uiribus hilum.  
Denique in æthere non arbor, non æquore in alto  
nubes esse queunt, nec pisces uiuere in aruis,  
nec cruor in lignis, nec saxis succus inesse.  
Certum, ac dispositum est ubi quicquam crescat & insit.  
sic animi natura nequit sine corpore oriri  
sola, neque a neruis & sanguine longius esse.  
Hoc si posset enim multo prius ipsa animi uis,  
in capite, aut humeris aut imis calcibus esse  
posset



posset & innasci quauis in parte soleret,  
tandem in eodē homine, atq; in eodem uase manere,  
quod quoniam nostro quoque constat corpore, certū,  
dispositum' que uidetur, ubi esse, & crescere possit,  
seorsum anima atque animus tanto magis inficiandū  
totum posse extra corpus durare, geni' que.

Quare corpus ubi interiit, periisse necessest  
confiteare animam distractam in corpore toto.

Quippe & enim mortalem æterno iungere, & unā  
consentire, putare, & fungi mutua posse,  
disperest, quid enim diuersius esse putandumst,  
aut magis inter se disiunctum, discrepitans' que?  
quam mortale quod est immortalī, atque perenni  
iunctum, in concilio saluas tolerare procellas?

Præterea quæcunque manent æterna, necessest  
aut, quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,  
nec penetrare pati sibi quicquam, quod queat artus  
dissociare intus partus, & materiei,  
corpora sunt, quorum naturam ostendimus ante,  
aut ideo durare ætatem posse per omnem,  
plagarum quia sunt expertia, sicut inanest,  
quod manet intactum, neque ab ictu figitur hilum,  
aut ideo, quia nulla loci sit copia circum,  
quo quasi res possint discedere, dissolui' que,  
sicuti summarum summa est æterna, neque extra  
quis locus est, quo diffugiant, neq; corpora sunt, quæ  
possint incidere, & ualida dissoluere plaga.

At neque (uti docui) solido cum corpore mentis  
naturast, quoniamst admistum rebus inane.

Re tamen est ut inane, neque autem corporā desunt  
ex infinito, quæ possint forte coorta  
corruere hanc mentis uiolento turbine molem,  
aut aliam quamuis cladem importare pericli,  
nec porro natura loci, spacium' que profundi  
deficit, expergi quo possit uis animai,  
aut alia quauis possit ui pulsa teneri,  
hæc igitur leti præclusast ianua menti.



quod si forte ideo magis immortalis habendaſt,  
quod uitalibus ab rebus munita tenetur  
ſcilicet a uera longe ratione remotumſt,  
aut quia non ueniunt omnino plena ſalutis,  
aut quia quæ ueniunt aliqua ratione recedunt  
pulſa prius, quam qui noceant ſentire queamus.  
præter enim quam quod morbis cum corpus egrotat,  
aduenit id quod eam de rebus ſæpe futuris  
macerat, inque metu male habet, curis' que fatigat,  
Præteritis' que admiſſa malis peccata remordent.  
Adde furorem animi proprium, atque obliuia rerum,  
adde quod in nigras lethargi mergitur undas.  
Nil igitur mors eſt, ad nos neque pertinet hilum,  
quandoquidem natura animi mortalis habetur,  
& uelut anteacto nil tempore ſenſimus ægri,  
ad conſtigendum uenientibus undique poenis,  
omnia cum belli trepido concuſſa tumultu  
horrida cõtremuere ſub altis ætheris auris,  
in dubio' que ſuere utrorum ad regna cadendum  
omnibus humanis eſſet, terra' que, mari' que,  
ſic ubi non erimus cum corporis, atque animai  
diſſidium fuerit quibus hæſimus uniter apti.  
Nec ſi materiam noſtram conlegerit ætas,  
ſcilicet haud nobis quicquam cum non erimus, tum  
accidere omnino poterit, ſenſum' que mouere,  
non ſi terra mari miſcebitur, & mare cælo.  
Et ſi iam noſtro ſentit de corpore poſtquam  
diſtractaſt animi natura, animæ' que potestas,  
nil tamen eſt ad nos, qui comptu, coniugio' que  
corporis, atque animæ conſiſtimus uniter apti,  
nec ſi materiam noſtram conlegerit ætas  
poſt obitum, ruruſum' que redegerit, ut ſita nunc eſt,  
atque iterum nobis fuerint data lumina uitæ,  
pertineat quicquam tamen ad nos id quoque factum  
interrupta ſemel cum ſit retinentia nobis,  
& nunc nil ad nos de nobis attinet, ante  
qui fui mus, nec iam de illis nos afficit angor,  
quos de materia noſtra noua proferet ætas



nam cum respicias immensi temporis omne  
præteritum spatium, tum motus materiali  
multimodi quam sint, facile hoc adcredere possis,  
semina sæpe in eodem, ut nunc sunt ordine posita,  
nec memori tamen id quimus reprehendere mente,  
inter enim iectast uitai pausa, uagæ que  
deerrarunt passim motus ab sensibus omnes.  
Debet enim miser & qui st forte, ægre que futurus  
ipse quoque esse in eo cum tempore, cui male possit  
accidere, id quoniam mors eximit esse pèrinde  
illum cui possint incommoda conciliari  
hæc eadem, quibus & nunc nos sumus, ante fuisse.  
Scire licet nobis nil esse in morte timendum,  
nec miserum fieri, qui non est, posse, neque hilum  
differre, an nullo fuerit iam tempore natus,  
mortalem uitam mors cum immortalis ademit.  
Pròinde ubi se uideas hominem indignariet ipsum  
post mortem fore, ut, aut putescat corpore posito,  
aut flammis inter fiat, malis' ue ferarum,  
scire licet non sincerum sonere, atque subesse  
cæcum aliquem cordi stimulum, quamuis neget ipse  
credere se quenquam sibi sensum in morte futurum.  
Non (ut opinor) enim dat quod promittit, & inde  
nec radicitus e uita se tollit & icit,  
sed facit esse sui quiddam super ipsius ipse.  
Vnus enim sibi cum proponit quisque futurum  
corpus uti uolucres lacerent in morte, feræ que,  
ipse sui miseret, neque enim se diuidit hilum,  
nec remouet satis a proiecto corpore, & hilum  
se fingit, sensu' que suo contaminat adstans,  
hinc indignatur se mortalem esse creatum,  
nec uidet in uera nullum fore morte alium se,  
qui possit uiuus sibi se lugere peremptum,  
stans' que iacentem se lacerari, uri' ue dolore.  
Nam si in morte malumst malis, morsu' que ferarum  
tractari, non inuenio qui non sit acerbum  
ignibus impositum calidis torrescere flammis,



aut in mole situm suffocari, atque rigere  
frigore cum summo gelidi cubat æquore saxi.  
Urgeri' ue superne obtritum pondere terræ.  
At iam non domus accipiet te læta, neque uxor  
optima, nec dulces occurrent oscula nati  
præripere, & tacita pectus dulcedine tangent.  
non poteris fatis florentibus esse, tuis' que  
præsidium, miser o miser aiunt, omnia ademit  
una dies infesta tibi tot præmia uitæ.  
Illud in his rebus non addunt, nec tibi earum,  
iam desiderium rerum super insidet una.  
Quod bone si uideant animo, dictis' que sequantur,  
dissoluant animi magno se angore, metu' que.  
Tu quidem ut es leto sopitus, sic eris, æui  
quod superest, cunctis priuatus doloribus ægris,  
At nos horrifico cinefactum te prope busto  
insatiabiliter deflebimus, æternum' que,  
nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.  
Illud ob hoc igitur quærendumst, quid sit amari,  
tantopere ad somnum si res redit, atque quietem,  
cûr quisquam æterno possit tabescere luctu,  
hæc etiam faciunt, ubi discubere, tenent' que  
pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis,  
ex animo, ut dicant, breuis hic est fructus homullis,  
iam fuerit, neque post unquam reuocare licebit.  
tanquam in morte mali cum primis hoc sit eorum,  
quod sitis exurat miseros atque arida torrat,  
aut aliæ cuius desiderium insideat rei.  
Nec sibi enim quisquam tum se, uitam' que requiret,  
cum pariter mens & corpus sopita quiescunt.  
Nam licet æternum per nos sic esse soporem,  
nec desiderium nostri nos attigit ullum,  
et tamen haud quaquam nostros tunc illa per artus  
longe ab sensiferis primordia motibus errant,  
cum correptus homo ex somno se colligit ipse.  
Multo igitur mortem minus ad nos esse putandumst,  
si minus esse potest, quam quod nihil esse uidemus.  
Maior enim turbæ disiectus materiai



consequitur leto. Nec quisquam expergitus extat,  
frigida quem semel est uitai pausa sequuta.  
Denique si uocem rerum natura repente  
mittat, & hoc alicui nostrum sic increpet ipsa,  
Quid tibi tantopere est mortalis, quod nimis ægris  
luctibus indulges? quid mortem congemis, & fles?  
nam grata fluxit tibi uita antea, prior' que,  
& non omnia pertusum congesta quasi in uas  
commoda perfluxere, atque ingrata interiere.  
Cur non ut plenus uitæ conuiuia recedis?  
æquo animo' que capis securam stulte quietem?  
Sin ea quæ functus cunque es, perire profusa,  
uita' que in offensos, cur amplius addere quæris?  
rursum quod pereat male? & ingratum accidat omne?  
nunc potius uitæ finem facis, atque laboris.  
Nam, tibi præterea quod machiner, iueniam' que, est,  
quod placeat, nihil est, eadem sunt omnia semper.  
Si tibi non annis corpus iam marcet, & artus  
confecti languent, eadem tamen omnia restant,  
omnia si perges uiuendo uincere secla,  
atque etiam potius si nunquam sis moriturus.  
Quid respondemus si iustam intendere litem  
natura, & ueram uerbis exponere causam,  
at, qui obitum lamentetur miser amplius æquo,  
num merito inclamet magis & uoce increpet acri?  
aufer ab hinc lacrymas barde, & compesce querelas,  
grandior hic uero si iam, senior' que queratur  
omnia perfunctus uitai præmia marces.  
Sed quia semper aues, quod abest, præsentia temnis,  
imperfecta tibi elapsa, ingrata' que uita,  
& nec opinati mors ad caput astitit, ante  
quam satur, ac plenus possis discedere rerum.  
Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte  
æquo animo' que age dum iam aliis cōcede, ne cesset  
iure (ut opinor) agat, iure increpet, incilet' que.  
Cedit enim rerum nouitate extrusa uetustas  
semper, & ex aliis aliud reparare ne cesset.  
Nec quisquam in barathrum, nec tartara deditur atra,



materies opus est, ut crescant postera secla.  
quæ tamen omnia te uita perfuncta sequentur.  
nec minus ergo ante hæc, quã tum cecidere, cadet que.  
Sic alid ex alio nunquam desistet oriri.  
Vita' que mancipio nulli datur omnibus usu.  
respice item quam nil ad nos antea acta uetustas  
temporis æterni fuerit, quam nascimur ante.  
Hoc igitur speculum nobis natura futuri  
temporis exponit. Post mortem denique nostram  
num quid ibi horribile apparet? num triste uidetur  
quicquam? non'ne omni somno securius extat?  
At qui animarum etiam quæcũque Acherũte profũdo  
prodita sunt esse, in uita sunt omnia nobis.  
Nec miser impendens magnum timet aere saxum  
Tantalus, ut famast, cassa formidine torpens,  
sed magis in uita diuum metus urget inanis  
mortalis, casum' que timent, quem cuique ferat fors.  
Nec Tityon uolucres ineunt acherunte iacentem,  
nec, qui sub magno scrutentur pectore quicquam,  
perpetuam ætatem possent reperire profecto,  
quamlibet immani proiectu corporis extet,  
qui non sola nouem dispersis iugera membris  
obtineat, sed qui terrai totius orbem,  
non tamen æternum poterit perferre dolorem,  
nec præbere cibum proprio de corpore semper.  
Sed Tityus nobis hic est in amore iacentem  
quem uolucres lacerant, atque exest anxius angor,  
Aut alia quauis scindunt torpedine curæ.  
Sisyphus in uita quoque nobis ante oculos est,  
qui petere a populo fasces, sæuas' que secures  
imbibit, & semper uictus, tristis' que recedit.  
Nam petere imperium, quod inane est, nec datur nunq̃,  
atque in eo semper durum sufferre laborem,  
hoc est aduerso nixantem trudere monte  
saxum, quod tamen e summo iam uertice rursus  
uoluitur, & plani raptim petit æquora campi,  
deinde animi ingratam naturam pascere semper,  
atque



atque explere bonis rebus, satiare' que nunquam,  
quod faciunt nobis annorum tempora, circum  
cum redeunt, foetus' que ferunt, uarios' que lepores.  
Nec tamen explemur uitai fructibus unquam.  
Hoc (ut opinor) id est æuo florente puellas  
quod memorant, laticem pertusum congerere in uas,  
quod tamen expleri nulla ratione potestur.  
Cerberus & furia, iam uero & lucis egenus  
tartarus horriferos eructans faucibus æstus,  
qui neque sunt usquam, nec possunt esse profecto.  
Sed metus in uita pœnarum pro malefactis  
est insignibus insignis, scelëris' que numela,  
carcer, & horribilis de saxo iactus eorum,  
uerbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ,  
quæ tamen & si absunt, at mens sibi conscia facti  
præmetuens, adhibet stimulos, torret que flagellis,  
nec uidet interea qui terminus esse malorum  
possit, nec qui sit pœnarum denique finis,  
atque eadem metuit magis hæc ne in morte grauescât  
hic acherusia sit stultorum denique uita.  
Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis.  
Lumina sic oculis etiam bonus Ancus reliquit,  
qui melior multis, quam tu, fuit improbe rebus.  
Inde alii multi reges, rerum' que potentes  
occi'derunt, magnis qui gentibus imperitarunt.  
Ille quoque ipse, uiam qui quondam per mare magnū  
strauit, iterque dedit legionibus ire per altum,  
ac pedibus falsas docuit superare lacunas  
& contempsit equis insultans murmura ponti,  
lumine adempto animam moribundo corpore fudit.  
Scipiades belli fulmen, Carthaginis horror,  
ossa dedit terræ, pro' inde ac famul' improbus esset.  
Adde repertoires doctrinarum, atque leporum.  
Adde Heliconiadum conites, quorum unus Homer'  
scepra potitus, eadem aliis sopitus quietest.  
Denique Democritum postquam matura uetustas  
admonuit memores motus languescere mentis,



sponte sua leto caput obuius obtulit ipse.  
Ipse Epicurus, obiit decurso lumine uitæ,  
qui genus humanum ingenio superauit, & omnes  
restrinxit stellas, exortus uti acrius Sol.  
Tu uero dubitabis, & indignabere obire?  
mortua cui uita est prope iam uiuo, atque uidenti?  
qui somno partem maiorem conteris æui,  
& uigilans stertis, nec somnia cernere cessas,  
solicitam que geris casta formidine mentem.  
nec reperire potes, quid sit tibi sæpe mali, cum  
ebrius urgeris multis miser undique curis,  
atque animo incerto fluitans errore uagaris.  
Si possent homines proinde ac sentire, uidere  
pondus inesse animo, quod se grauitate fatiget,  
& quibus id fiat causis cognoscere, & unde  
tanta mali tanquam moles in pectore constet,  
haud ita uitam agerent, ut nunc plerunque uidemus,  
quid sibi quisque uelit nescire, & quærere semper  
commutare locum, quasi onus deponere possit.  
Exiit sæpe foras magnis ex ædibus ille,  
esse domi quem pertesumst, subito que reuertit,  
quippe foris nihilo melius qui sentiat esse.  
Currit agens mannos ad uillam præcipitanter  
auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans,  
oscitat extemplo tetigit cum limina uillæ,  
aut abit in somnum grauis, atque obliuia quærit,  
aut etiam properans urbem petit, atque reuisit.  
Hoc se quisque modo fugit, at quod scilicet ut sit,  
effugere haud potis est, inuitus adhæret & odit.  
propterea morbi quia causam non tenet æger,  
quam bone si uideat, iam rebus quisque relictis  
naturam primum studeat cognoscere rerum,  
temporis æterni quoniam uelut unius horæ  
ambigitur status, in quo sit mortalibus omnis  
ætas post mortem, quæ restat cunque manendo.  
Denique tantopere in dubiis trepidare periclis  
quæ mala nos subigit uitæ tanta cupido?

Certa



Certa quidem finis uitæ mortalibus adstat,  
nec deuitari letum pote quin obeamus.  
Præterea uersamur ibidem atque infumus usque.  
Nec noua uiuendo procuditur ulla uoluptas.  
Sed dum abest, quod auemus, id exuperare uidetur  
cætera, post aliud, cum contigit illud, auemus,  
& sitis æqua tenet uitai semper hiantes.  
Postea que in dubio est fortunã quam uehat ætas,  
quid uerè ferat nobis casus, qui tunc exitus instet.  
Nec prosum uitam ducendo, demimus hilum  
tempore de mortis, nec delibrare ualemus,  
quid minus esse diu possimus sorte perempti.  
Proinde licet quot uis uiuendo condere secla,  
mors æterna tamen nihilo minus illa manebit,  
nec minus ille diu iam non erit ex hodierno  
lumine, qui finem uitai fecit, & ille  
mensibus atque annis qui multis occidit ante.

.T.L.C. DE RERVM NATVRA,  
LIBER QVARTVS.



VI A pieridum peragro loca, nulli  
us ante  
trita solo, iuuat int' gros accedere re  
fontes,  
atque haurire, iuuat' que nouos de  
cerpere flores,  
insignem' que meo capiti petere in  
de coronam,  
unde prius nulli uel arint tempora Musæ.  
Primum quod magnis doceo de rebus, & artibus  
relligionum animum nodis exoluere pergo,  
deinde quod obscura de re tam lucida pando  
carmina, musæo contingens cuncta lepore,  
id quoque enim non ab nulla ratione uidetur.  
Nam ueluti pueris absynthia tetra medentes